

Joanna Fila, Joanna Nykiel

Aktywność wybranych funduszy pożyczkowych w regionie łódzkim

Ekonomiczne Problemy Usług nr 93, 177-196

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

JOANNA FILA

Uniwersytet Łódzki

JOANNA NYKIEL

AKTYWNOŚĆ WYBRANYCH FUNDUSZY POŻYCZKOWYCH W REGIONIE ŁÓDZKIM

Wprowadzenie

Mikro-, małe i średnie przedsiębiorstwa (MMŚP) odgrywają znaczącą rolę w gospodarce Polski, stanowiąc przeważającą większość występujących w niej podmiotów. Obecność tego sektora sprzyja rozwojowi gospodarczemu, jest przejawem zdrowej konkurencji i odzwierciedleniem przedsiębiorczych postaw w społeczeństwie. Potencjał tkwiący w tym sektorze nie zawsze jest w pełni wykorzystywany, na co wpływają ciągle istniejące bariery jego rozwoju. Słabą stroną sektora MMŚP jest ograniczona możliwość wpływania na sytuację na rynku, wrażliwość na skomplikowane przepisy prawne i biurokrację oraz wreszcie niewielki zasób kapitału i wykwalifikowanej kadry. W tym zestawie ograniczony dostęp do źródeł finansowania to jedna z ważniejszych barier hamujących rozwój przedsiębiorczości.

Celem artykułu jest przedstawienie działalności funduszy pożyczkowych jako elementu struktury mikrofinansów i wskazanie korzyści, jakie wynikają z ich funkcjonowania dla przedsiębiorców, a w konsekwencji dla całego regionu. Analizą objęta będzie działalność funduszy pożyczkowych

w Polsce, jednak szczególna uwaga będzie koncentrować się na wybranych podmiotach regionu łódzkiego.

1. Istota i znaczenie mikrofinansów

Analizując problematykę finansowania MMŚP, nie sposób pominąć zjawiska, jakim jest luka finansowa, czyli sytuacja, w której na rynku finansowym dochodzi do sprzeczności interesów między kapitałodawcami a kapitałobiorcami. Luka finansowa definiowana jest jako brak środków finansowych na warunkach możliwych do zaakceptowania przez niektóre grupy kapitałobiorców czy nawet niechęć strony pożyczającej do udzielenia wsparcia na zasadach dogodnych dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw¹.

Należy podkreślić, że nie wszyscy przedsiębiorcy zgłaszają zapotrzebowanie na kapitał na takim samym poziomie. Wielu rozpoczyna działalność w małej skali, co na początku nie wymaga dużego zaangażowania finansowego. Również przedsiębiorstwa, które już funkcjonują na rynku, mogą zgłaszać zapotrzebowanie na środki finansowe relatywnie niskiej wartości. Odpowiedzią na mniejsze zapotrzebowanie finansowe przedsiębiorstw mogą być mikrokredyty – stosunkowo nowy, lecz dynamicznie rozwijający się instrument finansów na całym świecie, który obok mikroubezpieczeń, mikrooszczędności i systemów transferu pieniędzy należy do obszaru mikrofinansów.

Mikrofinanse to segment finansów przeznaczony dla niezamożnych warstw społecznych, którego cechą charakterystyczną, oprócz określonej grupy odbiorców, jest mikroskala oferowanych usług finansowych. Elementem odróżniającym mikrofinanse od innych instrumentów jest podstawowy cel ich funkcjonowania – nie chęć zarobku i próba jego maksymalizacji, ale przeciwdziałanie biedzie oraz wykluczeniu społecznemu i finansowemu. Zatem mikrofinanse łączą w sobie bankowość z realizacją celów społecznych w aliansie z gospodarczymi. Jak podkreśla się w publikacjach Banku Światowego, mikrofinanse to nie nowa forma bankowości, ale innowacyjne narzędzie rozwoju².

¹ D.J. Storey, *Understanding the small business sector*, Routledge, London–New York 1996, s. 239.

² J. Ledgerwood, *Microfinance Handbook. An Institutional and Financial Perspective*, World Bank, Washington 1998, s. 1.

Z ekonomicznego punktu widzenia mikrofinanse mają wyposażyć najbardziej potrzebujące osoby w kapitał umożliwiający im samozatrudnienie, założenie przedsiębiorstwa oraz zarządzanie dostępnymi środkami finansowymi. Mikrofinanse cechuje zatem zastosowanie podejścia rynkowego do rozwiązywania lokalnych problemów społecznych³.

Jednym z zasadniczych elementów mikrofinansów jest mikrokredyt, którego koncepcja, podobnie jak cała idea mikrofinansów, rozwinęła się w krajach azjatyckich, w latach 70. XX wieku. Do jej rozpropagowania przyczynił się Mohammed Yunus i stworzony przez niego Grameen Bank. Mikrokredyty stały się symbolem walki z biedą i ubóstwem społecznym, zyskując popularność w Ameryce Południowej, Afryce, Stanach Zjednoczonych oraz Europie. Należy podkreślić jednak, że odbiorcy mikrokredytów, w zależności od regionu gospodarczego, mogą być różni. Na przykład w Europie Zachodniej mikrokredyty są przeznaczone z reguły dla osób wykluczonych finansowo i będących na marginesie społecznym. Z kolei w Europie Środkowej i Wschodniej służą do poprawy dostępu do środków finansowych osób zamierzających prowadzić działalność gospodarczą. Mikrokredyty w Europie różni także wielkość kredytów i charakter instytucji pośredniczących. Zatem nawet w Europie trudno jest mówić o jednym, spójnym modelu biznesowym mikrofinansów⁴.

W Polsce instytucje świadczące usługi mikrofinansowe mają z reguły zasięg lokalny lub regionalny. Załedwie kilka działa na obszarze kilku województw lub całego kraju. Spośród instytucji o zasięgu ogólnokrajowym wyróżnić należy przede wszystkim: Fundusz Mikro, Inicjatywę Mikro, Bank Gospodarstwa Krajowego, FM Bank, Fundację Wspomagania Wsi i Fundację na rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa. Mikropożyczki oferują również Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe (SKOK)⁵. Istotnym elementem architektury mikrofinansów w Polsce są również fundusze pożyczkowe.

³ *Mikrokredyty w Europie sposobem na pobudzenie przedsiębiorczości i walkę z wykluczeniem społecznym*, red. B. Mikołajczyk, A. Kurczewska, Difin, Warszawa 2011, s. 11.

⁴ H. Kraemer-Eis, A. Conforti, *Microfinance in Europe. A market overview*, Working Paper 2009/001, EIF Research and Market Analysis, s. 6.

⁵ *Mikrokredyty w Europie...*, s. 75.

2. Fundusze pożyczkowe w Polsce

Fundusze pożyczkowe należą do organizacji sektora *non profit*, a ich działalność stwarza szansę na pozyskanie alternatywnego źródła finansowania dla przedsiębiorców. Dotyczy to szczególnie tych, którzy ze względu na niską zdolność kredytową lub brak wymaganych zabezpieczeń nie mogą ubiegać się o kredyt bankowy. Środki z pożyczki mogą być przeznaczone m.in. na zakup nowych maszyn, rozbudowę obiektów będących w posiadaniu przedsiębiorstwa oraz zakup surowców potrzebnych do realizacji cyklu produkcyjnego⁶. Maksymalna kwota przyznanych przez fundusz środków pieniężnych wynosi z reguły 120 tys. zł, choć istnieje także możliwość pozyskania większych środków. Za atrakcyjnością finansowania w tej formie przemawiają również: preferencyjne oprocentowanie, niższe stawki prowizji oraz brak opłat związanych z rozpatrzeniem wniosku czy wcześniejszą spłatą zobowiązania⁷.

Aktywność funduszy pożyczkowych na rynkach finansowych wykazuje tendencję rosnącą, co spowodowane jest wzrostem wysokości ich kapitałów. Wzrasta liczba udzielanych przez nie pożyczek o większej wartości jednostkowej. Chociaż kapitał pozyskany z funduszu pożyczkowego to często jedyne źródło środków finansowych, zwłaszcza dla najmniejszych przedsiębiorstw, jej udział w finansowaniu podmiotów gospodarczych ogółem nie jest znaczący. Ważne jest zatem, aby fundusze pożyczkowe dążyły do rozwoju swojej działalności i docierały do jak najszerszej grupy odbiorców z odpowiednio przygotowaną ofertą. Kluczowe znaczenie ma także zmiana mentalności przedsiębiorców. Należy im uświadamić, że fundusze pożyczkowe zostały stworzone z myślą o nich, a oferowana przez nie pomoc przyczyni się do poprawy ich sytuacji finansowej⁸.

W połowie 2010 roku na terenie Polski funkcjonowały 82 fundusze pożyczkowe (o zasięgu lokalnym lub regionalnym)⁹. Ich rozmieszczenie jest

⁶ www.parp.gov.pl (1.12.2010).

⁷ K. Szydłowski, *Finansowanie działalności mikro oraz małych przedsiębiorstw z udziałem środków z funduszy pożyczkowych*, w: *Uwarunkowania rynkowe rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw*, red. A. Bielawska, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 540, EPU nr 34, Szczecin 2009, s. 132.

⁸ *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2007–2008*, PARP, Warszawa 2009, s. 91–92.

⁹ M. Mażewska, *Lokalne i regionalne fundusze pożyczkowe*, w: *Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. Raport 2010*, red. K.B. Matusiak, PARP, Warszawa 2010, s. 119.

nierównomierne, co wynika z polityki władz bądź organów danego regionu w zakresie ich tworzenia. Na terytorium Polski można wyodrębnić trzy obszary natężenia funkcjonowania funduszy. Największe skupisko występuje w części centralnej, nieco mniejsze w zachodniej, a najmniejsze we wschodniej¹⁰.

Fundusze pożyczkowe mogą być klasyfikowane m.in. z uwagi na następujące kryteria:

- forma organizacyjno-prawna,
- wielkość kapitału pożyczkowego,
- zasięg prowadzonej działalności.

Fundusze pożyczkowe działające na terytorium Polski mają różne formy organizacyjno-prawne, na co wpływ mieli inicjatorzy powstania funduszu, zasilający go także kapitałem. Fundusze pożyczkowe działają z reguły w formie fundacji (44%), a ponadto w formie stowarzyszeń (20%), spółki akcyjnej (20%) oraz spółki z o.o. (10%)¹¹. Różnorodność form sprawia, że nie można mówić o barierach prawno-finansowych tworzenia tego typu instytucji. Brak jest bowiem uregulowań prawnych dotyczących ich formy organizacyjnej oraz minimalnej wysokości kapitału początkowego niezbędnego do zainicjowania działalności pożyczkowej¹².

Wielkość zaangażowanego kapitału to kolejne kryterium podziału funduszy pożyczkowych. Cechą charakterystyczną tych instytucji jest duże zróżnicowanie w zakresie posiadanych środków, co zostało zaprezentowane w tabeli 1. Istnieją fundusze, których kapitał pożyczkowy nie przekracza 3 mln zł, te największe zaś dysponują kapitałem przekraczającym nawet 40 mln zł.

Powstawanie i funkcjonowanie funduszy pożyczkowych byłoby niemożliwe bez udziału kapitału pożyczkowego. Udział wszystkich możliwych źródeł finansowania funduszy w Polsce zaprezentowano na rysunku 1.

¹⁰ Raport nr 12/2009. *Fundusze pożyczkowe w Polsce wspierające mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa według stanu na 30 czerwca 2009 r.*, PSFP, Szczecin, wrzesień 2009, s. 20.

¹¹ M. Mażewska, *Lokalne i regionalne...*, s. 121.

¹² H. Waniak-Michalak, *Pozabankowe źródła finansowania małych i średnich przedsiębiorstw: fundusze pożyczkowe, fundusze poręczeniowe, rynek venture capital*, Wolters Kluwer Polska, Kraków 2007, s. 121.

Tabela 1

Klasyfikacja funduszy pożyczkowych ze względu na wielkość kapitału pożyczkowego

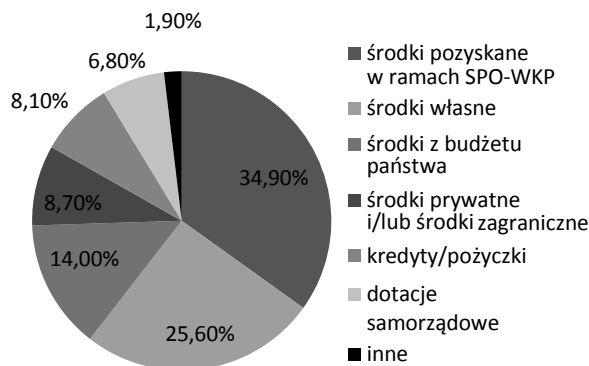
Wielkość funduszu	Wielkość kapitału pożyczkowego (mln zł)
Bardzo mały	Poniżej 3
Mały	3–10
Średni	10–20
Duży	20–40
Bardzo duży	Powyżej 40

Źródło: B. Bartkowiak, *Fundusze pożyczkowe i poręczeniowe w finansowaniu małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, CeDeWu, Warszawa 2009, s. 128.

Dominującym źródłem kapitału pożyczkowego w Polsce są środki pochodzące z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. Ich pozyskanie w okresie programowania 2004–2006 było możliwe za pośrednictwem Sektorowego Programu Operacyjnego „Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw”, a szczególnie poddziałania 1.2.1. *Dokapitalizowanie funduszy mikropożyczkowych*. Kluczowe znaczenie mają także środki własne samej instytucji pożyczkowej oraz stanowiące wygenerowany przez nią dochód. Te z kolei są najczęściej wymienianym źródłem przyrostu kapitału. Do innych źródeł należą środki otrzymane z budżetu państwa, środki prywatne i/lub środki zagraniczne, kredyty i pożyczki oraz dotacje samorządów terytorialnych (por. rysunek 1).

W ramach ostatniego kryterium, zasięgu geograficznego działalności prowadzonej przez fundusze pożyczkowe, wyróżnia się fundusze lokalne, regionalne oraz krajowe. Instytucje o charakterze lokalnym obejmują swoim zasięgiem jedną lub kilka gmin. Strefa działania funduszy regionalnych rozciąga się na terytorium kilku powiatów lub województwa, a instytucje o zasięgu krajowym udzielają pożyczek w granicach kilku województw bądź na obszarze całego kraju¹³.

¹³ B. Bartkowiak, S. Flejterski, P. Pluskota, *Fundusze i usługi pożyczkowe dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw*, Difin, Warszawa 2006, s. 94.

Rysunek 1. Źródła pochodzenia kapitału funduszy pożyczkowych według stanu na dzień 30 czerwca 2009 roku

Źródło: *Raport 12/2009. Fundusze pożyczkowe...*, s. 12–13.

Usługi świadczone przez fundusze pożyczkowe mogą płynąć do beneficjentów w sposób bezpośredni i pośredni¹⁴. Pierwszą grupę odbiorców stanowią biorcy kapitału, którzy czerpią bezpośrednie korzyści z otrzymanego wsparcia, a więc mikro-, małe i średnie przedsiębiorstwa oraz osoby bezrobotne, które środki pozyskane z funduszu zamierzają przeznaczyć na uruchomienie działalności gospodarczej. Natomiast beneficjenci pośredni czerpią z kolei korzyści wynikające z udzielenia tej pomocy beneficjentowi bezpośredniemu. Należą do nich przede wszystkim jednostki samorządu terytorialnego, na terenie których pożyczkobiorcy prowadzą swoją działalność. Beneficjentem pośrednim może być także sektor bankowy, ponieważ współpraca z funduszem kreuje historię kredytową pożyczkobiorcy, co pozytywnie wpłynie na jego późniejsze kontakty z bankiem.

Do czterech podstawowych grup beneficjentów bezpośrednich działalności pożyczkowej należą¹⁵:

- firmy usługowe i handlowe w początkowej fazie rozwoju, zwykle 1–2 osobowe,
- mikroprzedsiębiorcy prowadzący uproszczoną rachunkowość, potrzebujący wsparcia w zakresie zarządzania finansami,

¹⁴ P. Pluskota, *Fundusze pożyczkowe na polskim rynku finansowym*, w: *Institucje rynku finansowego w Polsce*, red. A. Szelałowska, CeDeWu, Warszawa 2007, s. 511–512.

¹⁵ B. Bartkowiak, S. Flejterski, P. Pluskota, *Fundusze i usługi pożyczkowe...*, s. 116.

- małe przedsiębiorstwa usługowe, handlowe lub produkcyjne funkcjonujące na rynku określony czas,
- inne podmioty.

Jak wskazuje raport Polskiego Stowarzyszenia Funduszy Pożyczkowych, podstawową grupą uzyskującą wsparcie od funduszy pożyczkowych są mikroprzedsiębiorstwa – stanowią one ponad 96% wszystkich beneficjentów. Sytuacja taka wynika przede wszystkim z faktu, iż cechą charakterystyczną funduszy jest wspieranie podmiotów małych, o krótkiej historii funkcjonowania, które nie posiadają odpowiednich zabezpieczeń i w związku z tym mają trudności w otrzymaniu tradycyjnego kredytu bankowego. Cechy te bardzo często można właśnie przypisać najmniejszym podmiotom gospodarczym. Struktura beneficjentów funduszy pożyczkowych zaprezentowana została w tabeli 2.

Tabela 2

Struktura beneficjentów działalności pożyczkowej według liczby zatrudnionych osób

Liczba zatrudnionych osób	Udział w ogólnej liczbie kredytów (%)
Do 9	96,5
Od 9 do 49	3,4
Od 50 do 249	0,1
250 i więcej	0
Razem	100

Źródło: *Raport nr 12/2009. Fundusze pożyczkowe w Polsce...*, s. 12–13.

Niewątpliwie działalność funduszy pożyczkowych pozytywnie oddziałuje na sektor małych i średnich przedsiębiorstw, co wyraża się w:

- umacnianiu jego pozycji na rynku,
- tworzeniu historii kredytowej przedsiębiorstw, istotnej przy współpracy z bankiem,
- zapewnieniu dostępu do instytucji wsparcia finansowego i nie tylko,
- wsparciu osób bezrobotnych, podejmujących działalność gospodarczą.

Do słabych stron działalności funduszy pożyczkowych zalicza się relatywnie niewielką ilość kapitału, którym dysponują, i w związku z tym niemożność

udzielania finansowego wsparcia na skalę porównywalną do sektora bankowego. Sytuację w tym zakresie poprawiło z pewnością przystąpienie Polski do Unii Europejskiej, które stworzyło funduszom możliwość pozyskania dodatkowych środków i co za tym idzie – rozszerzenia działalności.

Nie należy zapominać o zagrożeniach, jakie stoją przed całym systemem, które związane są przede wszystkim ze sposobem, w jaki fundusze pożyczkowe świadczą swoje usługi. Dotyczy to np. mniejszych, w porównaniu z bankami, wymagań w zakresie posiadanej zdolności kredytowej beneficjenta oraz możliwych do przedłożenia zabezpieczeń. Konsekwencją tego bardziej liberalnego podejścia jest większe ryzyko wystąpienia pożyczek niespłaconych, co będzie skutkowało osiągnięciem przez fundusz pożyczkowy mniejszych zysków, a może nawet strat.

Powstawanie nowych oraz rozwój już istniejących przedsiębiorstw dynamizuje przedsiębiorczość w wymiarze lokalnym. Proces ten związany jest z obowiązkiem zaspokojenia potrzeb artykułowanych przez członków lokalnej wspólnoty, którzy niejednokrotnie wywierają nacisk na jednostki samorządowe i administracyjne kraju oraz instytucje pozarządowe¹⁶. Jednostki samorządu terytorialnego powinny aktywnie wspierać działalność funduszy pożyczkowych, promując je oraz udzielając finansowego wsparcia¹⁷. Ponadto samorząd terytorialny powinna cechować również chęć obniżenia wysokości obciążeń z tytułu podatków i opłat lokalnych oraz uproszczenia procedury rejestracji podmiotów gospodarczych rozpoczynających działalność.

Mechanizmy wykorzystywane przez organy administracji rządowej, mające na celu udzielenie wsparcia dla rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, powinny polegać przede wszystkim na dążeniu do ograniczenia barier funkcjonowania sektora MMŚP, wynikających z kształtu systemu prawnego oraz wysokości obciążeń podatkowych. Również jednoznaczne określenie reguł pomocy dla mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw może pozytywnie wpłynąć na podejmowane w tym zakresie działania. Polski rząd, dostrzegając pozytywną rolę odgrywaną przez fundusze pożyczkowe, określił podstawowe cele ekspansji całego systemu tych instytucji, wydając dokument *Kierunki rozwoju funduszy pożyczkowych i poręczeniowych dla małych i średnich*

¹⁶ B. Filipiak, J. Ruszała, *Instytucje otoczenia biznesu – rozwój, wsparcie, instrumenty*, Difin, Warszawa 2009, s. 236–238, 243.

¹⁷ B. Bartkowiak, S. Flejterski, P. Pluskota, *Fundusze i usługi pożyczkowe...*, s. 134–135.

*przedsiębiorstw w latach 2009–2013*¹⁸. Ministerstwo Gospodarki zakłada, że w wyniku zastosowania się do wytyczonych kierunków działań wartość kapitału pożyczkowego wzrośnie w planowanym okresie prawie dwukrotnie i w 2013 roku wyniesie 1,8 mln zł, a wartość łączna udzielonego w 2013 roku wsparcia finansowego ukształtuje się na poziomie ok. 1,15 mln zł¹⁹. W dokumencie tym wskazano także na podstawowe cele rozwoju systemu instytucji pożyczkowych:

- umożliwienie lepszego dostępu do środków finansowych, głównie podmiotom rozpoczynającym działalność oraz mikroprzedsiębiorcom,
- stworzenie i wdrożenie standardów funkcjonowania instytucji pożyczkowych,
- opracowanie i wdrożenie systemu monitoringu działalności tych instytucji,
- dbałość o nadzór w zakresie wykorzystywania środków publicznych,
- wywieranie wpływu na samorządy terytorialne w celu zachęcenia ich do finansowania funduszy pożyczkowych,
- weryfikacja i podnoszenie kwalifikacji osób zatrudnionych w funduszach.

Instytucją, która reprezentuje interesy funduszy w skali całego kraju, jest utworzone w 2002 roku Polskie Stowarzyszenie Funduszy Pożyczkowych (PSFP), z siedzibą główną w Szczecinie. Stowarzyszenie dąży do realizacji swoich zamierzeń poprzez szereg działań opartych na wzajemnej współpracy z samymi funduszami, jak również z organami władzy oraz instytucjami z otoczenia biznesu.

Jednym z efektów pracy PSFP są publikacje raportów dotyczących działalności funduszy pożyczkowych, które prezentują zagadnienia dotyczące całego systemu, jak również poszczególnych jego jednostek. Informacje w nich zawarte odnoszą się przede wszystkim do stanu sieci funduszy, posiadanego przez nie kapitału oraz wysokości i struktury wypłacanych pożyczek.

¹⁸ M. Sołtysiak, *Wpływ funkcjonowania funduszy pożyczkowych i poręczeniowych w Polsce na rozwój podmiotów gospodarczych*, w: *Rynki finansowe w rozwoju podmiotów gospodarczych*, red. B. Filipiak, B. Mikołajczyk, Difin, Warszawa 2009, s. 216–217.

¹⁹ *Kierunki rozwoju funduszy pożyczkowych i poręczeniowych dla małych i średnich przedsiębiorstw w latach 2009–2013*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2009, s. 10, 36.

3. Działalność wybranych funduszy pożyczkowych w województwie łódzkim

W województwie łódzkim wsparcie finansowe w postaci pożyczek, pozyskanych na preferencyjnych warunkach, oferują między innymi:

- Łódzka Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.,
- Fundacja Inkubator,
- Fundusz Mikro w Łodzi,
- Fundacja Rozwoju Gminy Żelów.

Na dzień 30 czerwca 2009 roku²⁰ fundusze pożyczkowe z województwa zgromadziły kapitał pożyczkowy w wysokości 32,6 mln zł, co stanowiło 3,3% ogółu kapitału posiadanego przez wszystkie fundusze pożyczkowe działające na terenie Polski.

Wspomniane instytucje z regionu łódzkiego od początku swojej działalności do końca czerwca 2009 roku udzieliły 1916 pożyczek, o łącznej wartości 102,4 mln zł. Przeciętna wysokość pożyczki wyniosła 53,3 tys. zł.

Region łódzki zajął w rankingu województw miejsce:

- 10 – według wartości zgromadzonego w funduszach kapitału pożyczkowego,
- 7 – według wartości udzielonych pożyczek,
- 8 – w klasyfikacji dotyczącej liczby przypadków udzielonego wsparcia,
- 7 – w przypadku przeciętnej wysokości udzielonej pomocy finansowej.

W rankingach klasyfikujących poszczególne fundusze pożyczkowe najlepiej na tle całego województwa wypadają dwa: fundusz działający w ramach Łódzkiej Agencji Rozwoju Regionalnego (FP ŁARR) oraz fundusz Fundacji Rozwoju Gminy Żelów (FP FRGZ). Działalność tych dwóch podmiotów zostanie poddana analizie.

Łódzka Agencja Rozwoju Regionalnego została powołana w 1992 roku, a jej misją jest kreowanie funkcji eksperta dla regionu łódzkiego, który swoją działalność opiera na trzech filarach²¹:

- wsparcie innowacyjności firm,
- ekspansja społeczeństwa informacyjnego w regionie,
- wsparcie dla przedsiębiorców i jednostek publicznych.

²⁰ *Raport nr 12/2009. Fundusze pożyczkowe w Polsce...*, s. 20–29.

²¹ www.larr.lodz.pl (1.08.2011).

Począwszy od 1996 roku, w ramach ŁARR swoją działalność prowadzi „Fundusz pożyczkowy dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw na cele inwestycyjne”. Jego głównym celem jest udzielanie finansowego wsparcia podmiotom gospodarczym z obszaru województwa łódzkiego z uwzględnieniem przede wszystkim projektów zmierzających do tworzenia nowych miejsc pracy lub utrzymania już istniejących. W tym miejscu warto zaznaczyć, że o pomoc z funduszu mogą ubiegać się również przedsiębiorstwa zlokalizowane poza województwem, pod warunkiem że obszarem realizacji inwestycji będzie region łódzki²².

Drugi fundusz pożyczkowy, który będzie przedmiotem analizy, działa przy Fundacji Rozwoju Gminy Zelów, mającej swoją siedzibę w Zelowie – kilkunastotysięcznym miasteczku położonym w odległości 60 km od Łodzi. Jego przykład pokazuje, iż nie tylko w dużych miastach, takich jak Łódź, funkcjonują instytucje świadczące wsparcie dla przedsiębiorców z sektora MŚP. Tym bardziej że fundusz ten uzyskuje bardzo dobre rezultaty i należy do czołówki w grupie małych funduszy pożyczkowych.

Fundacja Rozwoju Gminy Zelów została powołana 17 kwietnia 1991 roku. Ma charakter organizacji *non profit*, a podstawowym celem jej działalności jest stworzenie odpowiednich warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego w regionie łódzkim. Chodzi tutaj przede wszystkim o rozwój małych i średnich przedsiębiorstw, przeciwdziałanie bezrobociu i minimalizowanie jego skutków oraz rozwój zasobów ludzkich.

Swoją misję FRGZ wypełnia poprzez świadczenie usług o specyfice doradczej, informacyjnej, szkoleniowej i finansowej (udzielanie pożyczek). W ramach Fundacji wyodrębniono następujące jednostki organizacyjne:

- ośrodek doradczo-szkoleniowy,
- Zelowski Fundusz Przedsiębiorczości,
- Zelowski Inkubator Przedsiębiorczości.

W ramach Zelowskiego Funduszu Przedsiębiorczości funkcjonuje „Fundusz pożyczkowy dla małych przedsiębiorców z regionu łódzkiego”. Beneficjentami usług świadczonych przez ten fundusz mogą być osoby bezrobotne, pragnące rozpocząć własną działalność oraz mali przedsiębiorcy znajdujący się w fazie rozwoju lub ekspansji, z korzystną sytuacją finansową,

²² *Regulamin Funduszu Pożyczkowego dla mikro, małych i średnich przedsiębiorców na cele inwestycyjne*, ŁARR, Łódź, wrzesień 2010, s. 2.

których siedziba bądź główne miejsce wykonywania działalności jest na terenie województwa łódzkiego.

Szczegółowa charakterystyka podstawowych parametrów obydwu analizowanych funduszy została zaprezentowana w tabeli 3. Analizując zawarte tam dane, należy stwierdzić, że fundusze te różni niemal wszystko: od wysokości kapitału pożyczkowego, poprzez liczbę i wartość udzielonych pożyczek po wysokość oprocentowania pożyczanych środków. Przeciętna wysokość udzielonego wsparcia kształtowała się na poziomie 162,2 tys. zł w przypadku FP ŁARR i 25,4 tys. zł w przypadku FP FRGZ.

Tabela 3

Wybrane cechy badanych funduszy pożyczkowych

Charakterystyka	FP ŁARR	FP FRGZ
Rok rozpoczęcia dział. pożyczkowej	1996	1995
Kapitał pożyczkowy	17,215 mln zł*	9,5 mln zł**
Liczba udzielonych pożyczek	402*	1062**
Łączna wartość udzielonych pożyczek	65,221 mln zł*	27 mln zł**
Przeciętna wysokość pożyczki	162,2 tys. zł*	25,4 tys. zł**
Oprocentowanie w skali roku	2–2,50%	6,46–8,26%
Prowizja	2,5–3,5%	0,5–1,5%
Liczba utworzonych miejsc pracy w l. 2006–2010 przez przedsiębiorców, którzy uzyskali pożyczkę	200	141

* Narastająco na 30.06.2009.

** Narastająco na 31.12.2010.

Źródło: opracowanie własne.

Z danych zawartych w raporcie Polskiego Stowarzyszenia Funduszy Pożyczkowych²³ wynika, że fundusz działający w ramach struktur ŁARR do połowy 2009 roku zgromadził kapitał pożyczkowy w wysokości 17,2 mln zł, co uplasowało go na 17 pozycji w rankingu według tego kryterium. Od początku swojej działalności do dnia, w którym sporządzono sprawozdanie, w ramach tej instytucji udzielono 402 pożyczki o łącznej wartości 65,2 mln zł.

²³ Raport nr 12/2009. Fundusze pożyczkowe w Polsce..., zał. 1.

Fundusz ten w klasyfikacji według łącznej wartości udzielonej pomocy zajął pierwsze miejsce w grupie funduszy średnich. Również w rankingu stworzonym w oparciu o wartość pożyczek udzielonych tylko w pierwszym półroczu 2009 roku zajął piątą lokatę w swojej grupie.

Z kolei fundusz pożyczkowy FRGZ zajął pierwsze miejsce w grupie małych funduszy, jeżeli chodzi o liczbę udzielonych pożyczek od początku działalności, oraz drugie miejsce w kategorii łącznej wartości udzielonego wsparcia.

Nie należy zapominać o wpływie, jaki fundusze pożyczkowe wywierają na rynek pracy. Dzięki pozyskanemu wsparciu finansowemu przedsiębiorcy są zdolni utrzymać obecną wielkość zatrudnienia, a osoby bezrobotne podejmujące działalność – porzucić ten status. W przypadku analizowanych funduszy liczba utworzonych miejsc pracy w latach 2006–2010 przez przedsiębiorców, którzy uzyskali pożyczkę, wyniosła w przypadku FP ŁARR 200, a w przypadku FP FRGZ 141.

Zarówno FP ŁARR, jak i FP FRGZ odgrywają dość istotną rolę we wspieraniu podmiotów gospodarczych oraz stanowią ważny element sieci funduszy pożyczkowych w Polsce. Warto więc przeanalizować szczegółowe aspekty związane z ich funkcjonowaniem w ostatnich latach.

W tabeli 4 zaprezentowana została liczba pożyczek udzielonych przez poszczególne fundusze oraz łączna ich wartość w latach 2006–2010. Fundusz pożyczkowy działający przy ŁARR udzielił w tym okresie znacznie mniej pożyczek niż fundusz działający przy FRGZ, ale za to o większej wartości.

W przypadku FP ŁARR w 2008 i 2009 roku przyznano 50 pożyczek, jednak w roku 2009 większy udział w ogólnej liczbie kredytów stanowiły pożyczki o mniejszej wartości jednostkowej, a więc służące sfinansowaniu mniejszych przedsięwzięć, zaś w 2010 roku zarówno liczba, jak i wartość udzielonych pożyczek znacznie spadła. Z kolei w przypadku FP FRGZ: po 2007 roku, w którym udzielono aż 105 pożyczek o łącznej wartości przekraczającej 4 mln zł, obydwa parametry (ilość i wartość przyznanych pożyczek) w kolejnych latach malały, osiągając w 2009 roku poziom 40 udzielonych pożyczek o wartości 1,86 mln zł. Znaczącą poprawę tej sytuacji przyniósł rok 2010 i 2011 – liczba udzielonych pożyczek w tych dwóch okresach wyniosła ok. 80, a wartość w 2011 roku przekroczyła 4 mln zł (por. tabela 4).

Liczba i wartość udzielonych pożyczek w latach 2006–2010

	FP ŁARR		FP FRGZ	
	Liczba udzielonych pożyczek	Wartość udzielonych pożyczek (zł)	Liczba udzielonych pożyczek	Wartość udzielonych pożyczek (zł)
2006	32	3 626 000	69	2 203 600
2007	35	4 753 000	105	4 178 260
2008	50	7 906 000	71	2 370 180
2009	50	5 759 000	40	1 860 000
2010	23	3 726 000	78	3 170 500
2011	bd.	bd.	80	4 359 728
Razem	190	25 770 000	443*	18 142 268

* Do roku 2010 liczba udzielonych pożyczek przez FP FRGZ wynosiła 363, a wartość 13 782 540 zł.

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet za rok 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, dotyczących działalności pożyczkowej, przesłanych przez FRGZ i ŁARR do PSFP; *Fundusz Pożyczkowy drugim co do wielkości funduszem w województwie łódzkim*, www.frgz.pl (14.05.2012).

Różnice w wysokości przyznawanych przez obydwie fundusze pożyczek obrazują dane zawarte w tabeli 5. W przypadku FP ŁARR dominują pożyczki o wartości od 50 do 120 tys. zł, a w przypadku FP FRGZ – pożyczki o wartości od 10 do 30 tys. zł. W obydwu przypadkach stanowią one ponad 50% wszystkich pożyczek.

W przypadku FP ŁARR w ostatnich trzech okresach sprawozdawczych wzrósł jednak udział tych, których wartość dochodzi do 300 tys. zł. Pożyczki te otrzymują przede wszystkim przedsiębiorstwa średnie, zgłaszające zapotrzebowanie na większą ilość środków finansowych.

Tabela 5

Pożyczki według wysokości udzielonego wsparcia w latach 2006–2010

Pożyczki wg wartości udzielonej pożyczki (tys. zł)	FP ŁARR	FP FRGZ
Do 10	0	45
10–30	21	179
30–50	23	62
50–120	101	71
120–300	34	0
Pow. 300	11	0
Razem	190	357

Źródło: jak w tabeli 4.

Z kolei w przypadku FP FRGZ widoczny jest brak pożyczek o dużej wartości, co zdeterminowane jest zasadami przyjętymi przez ten fundusz: maksymalna kwota wsparcia, o jaką mogą ubiegać się beneficjenci, wynosi 120 tys. zł. Największą grupę w ogólnej liczbie udzielonych pożyczek stanowią te, których wysokość waha się w granicach od 10 do 30 tys. zł. Pożyczkobiorcami są tutaj mikro- i małe przedsiębiorstwa, posiłkujące się środkami z funduszu przede wszystkim przy zakupie środków obrotowych, potrzebnych do prowadzenia bieżącej działalności.

Tabela 6

Pożyczki według sektora działania pożyczkobiorcy

Pożyczki wg sektora działania przedsiębiorcy	FP ŁARR	FP FRGZ
Produkcja	80	40
Handel	31	135
Usługi (w tym transport)	59	173
Budownictwo	20	9
Rolnictwo	0	0
Razem	190	357

Źródło: jak w tabeli 4.

Analizując sektor gospodarki, w którym działają beneficjenci środków badanych funduszy, należy podkreślić również i w tym zakresie istniejące różnice (por. tabela 6). Pożyczkobiorcami FP ŁARR są w pierwszej kolejności przedsiębiorstwa produkcyjne, a następnie usługowe, natomiast w przypadku FP FRGZ przedsiębiorstwa usługowe, a następnie handlowe. W przypadku obydwu funduszy w grupie klientów pojawiły się w ostatnich latach przedsiębiorstwa budowlane, jednak na razie stanowią one niewielki odsetek beneficjentów.

Podsumowanie

System funduszy pożyczkowych w Polsce, pomimo niezbyt długiej historii funkcjonowania, zajmuje obecnie dość stabilną pozycję wśród instytucji wspierających przedsiębiorców. Przed funduszami otwierają się również duże szanse na rozwój, zwłaszcza po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Nie należy jednak lekceważyć zagrożeń, które w przyszłości mogą przerodzić się w słabe strony tych instytucji.

Fundusze pożyczkowe stanowią instytucje wsparcia dla małych i średnich przedsiębiorstw, zaopatrując je w kapitał obcy i umożliwiając jednocześnie dostęp do innych zewnętrznych źródeł finansowania. To z kolei przekłada się na pozytywne impulsy dla lokalnej gospodarki: stymulowanie rozwoju gospodarczego całego regionu oraz wywieranie pozytywnego wpływu na lokalny rynek pracy.

Pomimo pozytywnych aspektów funkcjonowania środki z funduszy pożyczkowych nadal stanowią źródło kapitału o niewielkim znaczeniu w architekturze finansowania sektora MMŚP. Wynika to przede wszystkim z niewiedzy przedsiębiorców o istnieniu tych instytucji i ich usługach.

W artykule zaprezentowano dwa spośród funkcjonujących na terenie województwa łódzkiego funduszy pożyczkowych. Pomimo różnic dzielących oba podmioty posiadają one wspólny cel – dążenie do likwidacji barier ograniczających funkcjonowanie sektora MŚP w regionie. Analizowane fundusze mają przede wszystkim inną lokalizację. Położenie Fundacji Rozwoju Gminy Żelów na terenie małej gminy nie rzutuje jednak na efekty jej działalności. Fundusz pożyczkowy działający przy tej Fundacji udziela

więcej pożyczek (choć o mniejszej wartości jednostkowej) niż ten, który działa w ramach Łódzkiej Agencji Rozwoju Regionalnego. Wynika to z faktu, iż podstawową grupą klientów zelowskiego funduszu są mali przedsiębiorcy, skupieni na rynku lokalnym, mogący uzyskać wsparcie w kwocie nieprzekraczającej 120 tys. zł na okres pięciu lat (z tego też względu FRGZ dość znacznie odczuła skutki kryzysu finansowego w latach 2008–2009, który sparaliżował działanie wielu najmniejszych podmiotów funkcjonujących na rynku).

Kwestią, która wyraźnie dzieli oba podmioty, jest również wysokość stawki oprocentowania pożyczek. Znacznie niższe stopy obowiązują w ŁARR, która udziela pożyczek na cele inwestycyjne. W związku z tym jej główni beneficjenci to podmioty już funkcjonujące na rynku, zdolne do przedstawienia odpowiednich zabezpieczeń, a więc charakteryzujące się mniejszym poziomem ryzyka. Dysproporcje w zakresie stawki oprocentowania wyrównuje częściowo wysokość wymaganej prowizji, która w przypadku funduszu z Łodzi jest znacznie wyższa i kształtuje się na poziomie od 2,5% do 3,5% wartości pożyczki, o którą wnioskuje beneficjent.

Zarówno jednak fundusz działający w ramach ŁARR, jak i ten funkcjonujący w strukturach FRGZ odgrywa znaczącą rolę w procesie wspierania rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, oferując swoją pomoc na etapie tworzenia oraz ekspansji przedsiębiorstw sektora MMŚP w regionie.

Rozważania dotyczące empirycznego ujęcia problemu pozwalają wnioskować, iż skala działalności prowadzonej przez system funduszy pożyczkowych w województwie łódzkim wciąż jest zbyt mała, choć w przypadku FP FRGZ lata 2010–2011 przyniosły wyraźny wzrost liczby udzielonych pożyczek i ich łącznej kwoty. Wciąż jednak tylko niewielka część przedsiębiorców finansuje swoją działalność bieżącą i inwestycyjną środkami pochodzącymi z tego źródła. Wynika to przede wszystkim z niedostatecznego poziomu kapitału pożyczkowego oraz braku odpowiedniej kampanii promocyjnej funduszy wśród sektora małych i średnich przedsiębiorstw.

Literatura

- Bartkowiak B., *Fundusze pożyczkowe i poręczeniowe w finansowaniu małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, CeDeWu, Warszawa 2009.
- Bartkowiak B., Flejterski S., Pluskota P., *Fundusze i usługi pożyczkowe dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw*, Difin, Warszawa 2006.
- Filipiak B., Ruszała J., *Instytucje otoczenia biznesu – rozwój, wsparcie, instrumenty*, Difin, Warszawa 2009.
- Kierunki rozwoju funduszy pożyczkowych i poręczeniowych dla małych i średnich przedsiębiorstw w latach 2009–2013*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2009.
- Kraemer-Eis H., Conforti A., *Microfinance in Europe. A market overview*, Working Paper 2009/001, EIF Research and Market Analysis.
- Ledgerwood J., *Microfinance Handbook. An Institutional and Financial Perspective*, World Bank, Washington 1998.
- Mażewska M., *Lokalne i regionalne fundusze pożyczkowe*, w: *Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. Raport 2010*, red. K.B. Matusiak, PARP, Warszawa 2010.
- Mikrokredyty w Europie sposobem na pobudzenie przedsiębiorczości i walkę z wykluczeniem społecznym*, red. B. Mikołajczyk, A. Kurczewska, Difin, Warszawa 2011.
- Pluskota P., *Fundusze pożyczkowe na polskim rynku finansowym*, w: *Instytucje rynku finansowego w Polsce*, red. A. Szelągowska, CeDeWu, Warszawa 2007.
- Raport nr 12/2009. Fundusze pożyczkowe w Polsce wspierające mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa według stanu na 30 czerwca 2009 r.*, PSFP, Szczecin, wrzesień 2009.
- Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2007–2008*, PARP, Warszawa 2009.
- Regulamin Funduszu Pożyczkowego dla mikro, małych i średnich przedsiębiorców na cele inwestycyjne*, ŁARR, Łódź, wrzesień 2010.
- Sołtysiak M., *Wpływ funkcjonowania funduszy pożyczkowych i poręczeniowych w Polsce na rozwój podmiotów gospodarczych*, w: *Rynki finansowe w rozwoju podmiotów gospodarczych*, red. B. Filipiak, B. Mikołajczyk, Difin, Warszawa 2009.
- Storey D.J., *Understanding the small business sector*, Routledge, London–New York 1996.
- Szydłowski K., *Finansowania działalności mikro oraz małych przedsiębiorstw z udziałem środków z funduszy pożyczkowych*, w: *Uwarunkowania rynkowe rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw*, red. A. Bielawska, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 540, EKPU nr 34, Szczecin 2009.

Waniak-Michalak H., *Pozabankowe źródła finansowania małych i średnich przedsiębiorstw: fundusze pożyczkowe, fundusze poręczeniowe, rynek venture capital*, Wolters Kluwer Polska, Kraków 2007.

Fundusz Pożyczkowy drugim co do wielkości Funduszem w województwie łódzkim,
www.frgz.pl.

www.larr.lodz.pl.

www.parp.gov.pl.

Summary

Micro-, small and medium-sized enterprises (MMŚP) are playing the major part in the economy of Poland, constituting the overwhelming majority of entities being found in it. These enterprises are coming across numerous barriers, however to most important from them is the insufficient capital.

The reply to this problem can be the microfinance. The aim of the article is to describe activity of the loan funds, as the element of the structure of microfinances and indicating benefits which result from their functioning for entrepreneurs, and in consequence for the entire region. Activity of loan funds will be provided with analysis in Poland, however the particular attention will be concentrating on chosen subjects of the Łódź region.